

OPBOUW

weekblad tot opbouw van het gereformeerde leven
uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

red. en sekr. riouwstr. 59, wormerveer
adm. kon. wilhelminalaan 38, leersum

H. DE JONG — AMSTERDAM

De wet voor de mens

„... en dit is de wet voor de mens,
Here, HERE.”

2 Samuël 7 : 19

David wilde voor de Here zijn God een huis, een tempel bouwen. Nathan de profeet, aan wie hij dit plan met een half woord voorlegde, juichte het voornemen geestdriftig toe. Dat is nog eens een koning, zal hij gedacht hebben, zodra hij de handen vrij heeft van de vijanden rondom, spant hij zich in voor de dienst van zijn God. „Wel-aan, doe al wat in uw hart is, want de Here is met u.” Tevreden ging Nathan slapen; het was een fijne dag geweest. Profeten maken wel eens andere dingen van 'koningen' mee.

Maar in de nacht die volgt zegt God toch nee. Een huis bouwen? Maar Ik ben toch nog volop onderweg? Het is nog geen tijd voor thuis komen! Stel je voor dat God in Davids dagen reeds alles in allen had willen zijn. Lang nog niet alles was er, lang nog niet allen waren er. Nu al? zouden de engelen teleurgesteld gezegd hebben. En dus wordt de tempelbouw uitgesteld. Davids zoon mag het doen. Salomo, hetgeen vertaald betekent Frederik de Grote. Was God in Salomo's dagen dan wel klaar? Nee, dat niet. En daarom was Salomo's tempel ook iets voorlopigs, omdat een rijk met een troon nu eenmaal niet zonder tempel kon. Salomo trouwens was zich die voorlopigheid zeer goed bewust. Hij zei: „Zou God dan waarlijk op aarde wonen? Zie, de hemel, zelfs de hemel der hemelen, kan U, (Here) niet bevatten, hoeveel te min dit huis dat ik gebouwd heb” (1 Kon. 8 : 27). Salomo's tempel was allerminst de definitieve woonstede van God.

Toen de Here zei: Uw zoon mag het doen, bedoelde Hij dan ook niet eigenlijk Salomo. Die paste wel in dit woord, maar dan bleven er nog grote ruimten over. Wie was de uiteindelijk bedoelde Zoon? Daarvoor moeten we letten op de meest centrale en daarom ook wel plechtige zin van heel 2 Samuël 7:

„Ook kondigt de HERE u aan: De HERE zal u een huis bouwen” (vs. 11). Niet David bouwt voor God een huis, maar God bouwt voor David een huis, dat wil zeggen: een dynastie, een erfelijk koningschap. En de zoon uit die gegeven dynastie, die zal voor de Here een huis, een tempel bouwen. Dus toch Salomo? Want ieder kind is toch een gave Gods? Zeker, maar van Salomo kan toch niet gezegd worden dat God zijn koninklijke troon voor immer bevestigd heeft. We worden wel degelijk heengeleid naar een zeer bijzondere Zoon van David. Eén, die in een bijzondere verhouding tot God zou staan: „Ik zal hem tot een vader zijn en hij zal Mij tot een zoon zijn” (vs. 14). Een zeer bijzondere zoon voor het zeer bijzondere werk: het bouwen van een tempel voor de Here, een woonstede Gods in de Geest, waarin Hij zou kunnen zijn alles in allen. We weten: Jezus Christus.

Tot de tijd van David heeft 't er veel van dat de geschiedenis van het heil afhankelijk is van de gehoorzaamheid der mensen. God schakelt mensen in voor Zijn heilsplan, maar als deze mensen verstek laten gaan, brengen zij het heil aan het wankelen. In de tijd van de Richteren zie je dat duidelijk. Je houdt je hart erbij vast: afval — straf — bekering — verlossing — weer afval — weer straf — enzovoorts. Dat kan toch op de duur zo niet voortgaan? Israëls geschiedenis lijkt zo opgenomen in de wet van opgaan, blinken en verzinken. Of 'lijkt' — zo is het ook. En het heil lijkt met dat verzinken mee onder te gaan.

Staat niet alles onder de drukkende last van een 'indien'? „Indien gij aandachtig luistert naar de stem van de HERE uw God en al zijn geboden die ik u heden opleg, naartig onderhoudt, dan zal de HERE uw God u verheffen boven alle volken der aarde” (Deutr. 28 :

1). Maar: „Indien gij niet naartig onderhoudt . . . dan zal de HERE u en uw nageslacht ongemeen zwaar tuchtigen met felle, aanhoudende slagen en boze aanhoudende ziekten . . . totdat gij verdeldg zijt” (vs. 59-61). Het lijkt alsof hiermee de hele voortgang van het heil afhankelijk gesteld is van de gehoorzaamheid van het volk. Inderdaad staan we hier voor de geopenbaarde dingen: Zegen en voortgang bij gehoorzaamheid, straf en afloop bij ongehoorzaamheid. Dat er daarachter bij God toch nog voortgang is, ondanks Israëls ongehoorzaamheid, dat behoort tot de verborgen dingen, die Mozes nog niet heeft mogen openbaren. (Deutr. 29 : 29). En het is daarmee dat God in Davids dagen begonnen is: ook kondigt de Here u aan . . .

Dit is wat de belofte aan David behelst: Ik zal jou een huis bouwen, een dynastie geven en binnen die dynastie zal Ik Mij een Davidszoon bereiden, die ontheven zal zijn aan die grondwet der geschiedenis, die niet meer onderworpen zal zijn aan het opgaan, blinken en verzinken, aan wiens vaste hand de bouw van Mijn huis toevertrouwd kan worden. En vanaf dit moment is de geschiedenis van het heil ontspannen en de geschiedenis van het verbond ontkramp. Daarom is 2 Samuël 7 zo belangrijk in de Schrift.

O zeker, ook in Davids huis zien we de 'wet' der geschiedenis werkzaam in het opgaan, blinken en verzinken. De kracht van deze 'wet' is de zonde. Zo lezen we het dan ook: „Wanneer hij ongerechtigheid bedrijft, zal Ik hem — de Davidszoon — tuchtigen met een roede der mensen en met slagen der mensenkinderen” (vs. 14). Dit heeft zulke vormen aangenomen dat psalm 89 in de ballingschap klaagt: „het verbond met uw knecht (David) hebt Gij te niet gedaan, zijn kroon ter aarde toe ontviwd” (vs. 40).

En toch eindigt de Davids-lijn niet in het ledige. Dat is de kracht van de belofte in 2 Samuël 7. Ondanks alle tuchtiging en slagen over de Davidszoon, „zal Mijn goeder-tierenheid van hem niet wijken, zoals Ik die wel heb doen wijken van Saul . . .” (vs. 15). Al is de Davids-lijn bij tijden ook weggezonden beneden het niveau van Saul, toch is deze lijn uitgelopen op

een eeuwig koningschap, krachtens Gods vrije, onafhankelijke genade.

Een vergelijking. Toen God de wereld schiep, stelde Hij Adam aan tot een hoofd over al het geschapene. Van zijn gehoorzaamheid was het goed functioneren van de schepping afhankelijk. Toen hij viel, sleurde hij de hele schepping mee in zijn val. Dat kwam pas bij de zondvloed in al z'n verschrikkelijkheid aan het licht. Toen wankelden de ordeningen van hemel en aarde vanwege de goddeloosheid der Adamskinderen.

Na de zondvloed zei God: Ik ga het anders doen. „Ik zal de aardbodem niet weer vervloeken om de mens, omdat 't voortbrengsel van des mensen hart boos is van zijn jeugd aan . . . Voortaan zullen, zolang de aarde bestaat, zaaiing en oogst, koude en hitte, zomer en winter, dag en nacht niet ophouden.” Hier worden de ordeningen van hemel en aarde onafhankelijk gemaakt van de menselijke gehoorzaamheid. Sindsdien gaat Gods zon op over bozen en goeden, waarover we ons verbazen.

Wat God bij Noach in het rijk der natuur gedaan heeft, doet Hij bij David in het rijk der genade. Daarom kunnen later in de profetie het Noachietisch verbond en de Davidsbelofte met elkaar vergeleken worden: „... Indien gij mijn verbond aangaande dag en nacht kunt verbreken, zodat er geen dag en geen nacht meer zou zijn op hun tijd, dan zal ook Mijn verbond met mijn knecht David verbroken worden, dat hij geen zoon meer hebben zal, die koning is op zijn troon . . .” (Jer. 33 : 20, 21). Het Davidsverbond is 'vast als de hemel zelf', zegt psalm 89.

Dit is de wet voor de mens — heeft David in zijn ontroerend dankgebed van deze goddelijke beschikking gezegd (vs. 19). De wet voor de mens is uiteindelijk niet: gij zult . . . Waar dit op uitloopt, laat de geschiedenis van Israël en de gemeente duidelijk zien. Langs die weg krijgt de Here nooit een huis, komt Hij nooit tot zijn rust, zal Hij nooit zijn alles in allen. Nee, de Here zal het voor mij voleinden, dat is de uiteindelijke wet voor de mens. Het is ook het evangelie voor de mens. Het evangelie van Jezus Christus, Davids Zoon. Binnen dit evangelie komt dan de wet van 'gij zult . . .' ontspannen ter sprake.

Volwassen worden IV (slot)

Konflikten gaan vooraf aan de periode van volwassenheid. Eén van deze konflikten (de tweede in de rij van drie, die ik hier noemen wilde) is het conflict tussen gevoel en verstand.

Ik denk dat ieder dat wel kan herkennen. Er zijn tijden dat deze twee, mijn voelen en mijn denken, los van elkaar opereren. Een jongen van achttien kan in een situatie zijn waarin hij met zijn hoofd alle waarheden van het christelijk geloof weet, maar met zijn gevoel beleeft hij de dingen heel anders. Soms is hij niet in staat zijn gevoel onder woorden te brengen en lijdt hij onder deze gespletenheid. Ook op een ander vlak geldt dit: een meisje is met al haar gevoelens verliefd op een jongen, maar met haar verstand weet zij dat het onzin is en dat het niet kan. Het is duidelijk dat wie zó innerlijk gespleten is ook niet overtuigd handelt. Soms zijn je gevoelens zó krachtig dat ze je totaal verwarren. Je kan er met je persoonlijkheid geen greep op krijgen. Er was niemand die je hielp bij het verwerken van je gevoelens en het hanteren ervan. Het lijdt ertoe dat we gedeprimeerd raken, zonder te weten waarom, of zelfs dat wij totaal gevoelloos worden. Er knapt iets in ons en van dat moment af aan zijn wij innerlijk kil — dor — en wordt alles voor ons grauw.

Ik geloof dat onze samenleving en onze cultuur veel heeft bijgedragen aan deze gespletenheid. Ingmar Bergman heeft eens een onderdeel van zijn film over het huwelijk genoemd: analfabetisme van de ziel. Daarmee wilde hij zeggen: wij hebben nauwelijks geleerd om onze gevoelens te ontcijferen en te hanteren. Een Afrikaan weet wat gevoel is en reageert met zijn gevoel. Een Europeaan is één en al beheerstheid en verstand. Zijn gevoel is er wel, maar hoort tot de onbeschaafde kant van zijn persoonlijkheid. Wij leven in een redelijke cultuur, hier in Europa.

In onze samenleving is de opvoeding van het kind verdeeld over drie instituten:

- I. ons denken wordt ontwikkeld in de school;
- II. ons gevoel wordt gevormd in het gezin;
- III. ons handelen vindt plaats in het bedrijf.

In ieder van deze drie funktioneren wij niet als een geïntegreerd geheel, als een harmonieuze eenheid, maar wij schakelen in ieder van deze samenlevingsverbanden een aantal

kerkelijk leven

aspecten van onze persoonlijkheid uit.

Op school vindt nauwelijks vorming plaats van ons gevoelsleven, althans er wordt niet bewust aan gewerkt. Het gezin, thuis, is de bron van ons gevoelsleven, maar er wordt vaak helemaal nooit over je diepste gevoelens gesproken en op redelijke wijze nagedacht. Dat moet wel een soort van gespletenheid in de hand werken die zich het sterkst laat voelen in de jaren rond de twintig. In het bedrijf is het vaak alleen maar actie, zonder gevoel en zonder reflectie.

Wat moeten wij hieraan doen?

Volwassen worden betekent op dit vlak, dat er een eenheid groeit. Dat gevoel en verstand en handelen samengroeien tot een eenheid.

To be at case with yourself („op je gemak zijn bij je zelf“) noemt Donald Drew, een medewerker van l'Abri, het hoofdkenmerk van volwassenheid. Het betekent: de relatie, die je met anderen hebt, dragen met je gevoel, maar er tegelijk ook verstandig over kunnen praten. In je beroep je gevoel kwijt kunnen en kilheid signaleren als een gevaar. In de vaak gevoelige gezinsverhoudingen denkend en overlegendend afstand kunnen nemen. Het betekent ook dat wij in ons nadenken en verstandelijk bezig zijn leren luisteren naar de taal van onze gevoelens. Wanneer dat zou gebeuren, wat zou dat de samenleving dan menselijk maken!

Misschien dat iemand zich afvraagt wat dit verhaal nu te maken heeft met een rubriek kerkelijk leven in een kerkelijk blad...

Ik geloof dat een conflict als het bovengenoemde heel belangrijk meesprekt op de achtergrond van kerkelijke conflicten. Is er in de kerk plaats voor de gehele mens — met al zijn gevoelens en met zijn eigen wil? Of alleen voor de met het verstand instemmende mens. Of om het scherper te zeggen: belijden wij Christus alleen met het verstand of ook met het gevoel en met de wil? Waarom is er vaak zo'n afweer tegen gezangen die gevoelig zijn. Bang voor sentimentaliteit? Dat ben ik ook. Even bang als voor rationalisme. Maar daarom zijn gevoel en verstand zelf nog niet verwerpelijk...

Allerlei emancipatie-bewegingen en

groeitrainingen hebben een fijn gevoel voor deze gespletenheid. Ze doen er wat aan. Ze proberen mensen bewust te maken van hun gevoelens. Daarin gebeuren soms belangrijke dingen en in ieder geval leggen ze de vinger bij een zere plek. Alleen: zij gaan aan het werk zonder enige basis: ze weten echt niet wie ze zelf zijn en zo worden de volgende woorden bij hen tot sleutelwoorden: experimenteren — je zelf ontdekken — en je zelf verwelijken. De mens is een open existentie, zeggen hun filosofen. Sommigen kleden het christelijk aan met te zeggen: ook Abram wist niet wie hij was en trok uit, zonder te weten waar hij komen zou. Zo schieten de praatgroepen en trainingen als paddestoelen op uit de grond, en daar moet alles nu maar eens worden losgemaakt, uitgeprobeerd, geen basis en geen doel. Het lijdt tot nog grotere ontworteling, zoals blijkt uit het eerder genoemde boek van Anja Meulenbelt.

Genezing kan hier alleen komen als wij het aandurven om tegen een verstandelijke cultuur in te roeien, vanuit het bijbelse mensbeeld dat ons leert dat de mens naar Gods beeld gemaakt is.

Dat bijbelse mensbeeld leert ons dat de mens in zijn hart het oriëntatiepunt heeft van waaruit hij zowel zijn wil, als zijn gevoel als zijn verstand moet beheren en beheersen. Wie zich met het hart richt op Jezus Christus als zijn Heer en door Hem op God als zijn Schepper ontvangt wat Schaeffer noemt 'substantial healing' een stuk echte genezing van onszelf wordt opgeheven. Dat gebeurt als de levenssappen van Christus tot in alle ranken van ons bestaan toegang krijgen, ook tot in ons gevoelsleven, om echt en onecht van elkaar te scheiden.

In plaats van de zelfverwerkelijking van de humanistische groeperingen van vandaag is het juist de zelfovergave aan de Here die ons ons-zelf doet terugvinden.

Het derde conflict wat ons kan verhinderen volwassen te worden ligt eigenlijk in het verlengde van de vorige twee: de spanning tussen meerderwaardigheids- en minderwaardigheidsgevoelens. Deze gevoelens wisselen elkaar af in de fase vóór de volwassenwording: wij blozen vóór we er erg in hebben, en dat is een teken van gevoelens van onmacht, of wij hebben het gevoel alles beter te kunnen en te begrijpen dan alle vorige generaties. Onmacht en overmacht. Hoogmoed en te diepe deemoed wisselen elkaar af in onze relaties met onze medemens, op school en thuis en in de kerk. Deze gevoelens verhinderen het komen tot intimiteit met onze medemens — wij gunnen de ander geen blik in onze binnenkant — en deze gevoelens kreëren afhankelijkheidsrelaties. Wij dwepen met iemand. Even gemakkelijk kunnen wij hem superieur verwerpen. In overmacht. Ook deze gevoelens

spelen een rol in het kerkelijk leven. Het moet mogelijk zijn om leiders te hebben die wij niet vereren en ook niet verguizen.

Het moet mogelijk zijn om als christen ons in de samenleving op te stellen noch als martelaar noch als iemand die superieur is. Dat kan alleen als wij leren ons-zelf te aanvaarden zoals wij zijn: noch dier, noch engel, zei Pascal. Daarvoor moeten wij ons-zelf kunnen loslaten.

Onvolwassenheid gaat gepaard met ego-centrisch zijn. Alles en iedereen wordt afgewogen naar de waarde of naar de schade die het voor mij heeft. Hier ligt opnieuw een bezwaar tegen de nieuwe groeitrainingen van vandaag: komt men daar wel ooit los van zich-zelf? Zijn niet alle relaties van bijv. Anja Meulenbelt ten diepste ik-betrokken relaties, die háár groei moeten dienen, maar die daardoor juist echte groei verhinderen...! Volwassen worden wij nooit zonder de weg van zelfovergave: aan Hem die ons maakte en lief heeft en vanuit Hem overgave aan de mensen, aan wie Hij zich gaf.

Zelfverwerkelijking is een gave die ons alleen gegeven wordt als wij ze hebben leren haten ter wille van het Koninkrijk.

De weg naar volwassenheid achter Christus aan — die Paulus de maat van mannelijke rijpheid noemt naar wie we allen gemeten worden, Ef. 4:14 — is altijd de nauwe weg van verantwoordelijkheid dragen voor de ander en trouw de weg van barmhartigheid bewijzen en zelfbeheersing tonen. Dat zijn de vruchten van de Geest, die rijpen aan een volgroeiende, een volwassen boom.

Kortom: volwassen zijn is niet je conformeren en copieren (hoe het was) het is ook niet: je-zelf realiseren en protesteren en experimenteren (hoe het geworden is) het is: jezelf verliezen ter wille van het Evangelie en zó jezelf vinden. Het betekent achter Christus aan door deze drie conflicten heengroeien. Het heet in de bijbel: Toegroeien naar de maat van de wasdom van de volheid van Christus, de ware wijnstok, die daarom **de enige Volwassene** genoemd mag worden (Ef. 4:14) omdat Hij de enige was die volledig vrucht droeg.

de redactie ontving

- 245 Drs H. de Jong,
De wet voor de mens
 - 346 Drs W. G. Rietkerk,
Volwassen worden (4 - slot)
 - 347 Prof. J. G. Knol,
Bijbel en arbeid
 - 348 D. W. L. Milo,
Die kerel uit de Bijbel
- Ds M. R. van den Berg,
Jeremia (Bijbelstudie)

BIJBEL EN ARBEID

Inleiding

Onlangs mocht ik op een bijbelstudieweekend spreken over de betekenis en de zin van de arbeid. Vanwege de omvangrijkheid van het onderwerp en ook vanwege het gevaar dat de bespreking in het gedrang zou komen, heb ik aan de deelnemers de uitgewerkte hoofdpunten van mijn betoog doen toekomen. Desgewenst kon men dan al thuis wat voorstudie maken. Maar bovenal dienden deze inleidende opmerkingen om de deelnemers aan dit weekend vertrouwd te maken met de problematiek.

Het is niet ondenkbaar dat ook de lezers van Opbouw belangstelling hebben voor deze inleidende opmerkingen. Vandaar dat ik deze nu zonder commentaar doorgeef. Eén opmerking nog. Vanwege de kracht van deze moderne dwaling, heb ik vooral aandacht besteed aan het marxisme.

1. In de moderne geïndustrialiseerde samenleving komt de vraag naar de zin van de arbeid als een uitdaging op ons af. En dit wel vanwege twee ontwikkelingen in de samenleving of zo men wilt vanwege twee standen van zaken.

In de eerste plaats is er de ontwikkeling in het economisch leven waardoor het steeds moeilijker wordt voor de mens om arbeid en het liefst passende arbeid te vinden. De technologische ontwikkeling gaat een steeds dreigender aangezicht krijgen. Zal er nog wel genoeg werkgelegenheid zijn of moeten we erop rekenen dat er in de toekomst permanente werklozen zijn? Daardoor krijgt de vraag naar de zin van de arbeid wel een navrante betekenis.

Wat heeft het nu voor een zin om te vragen naar de zin van de arbeid als er voor vele mensen geen arbeidsmogelijkheid meer is? Wat heeft het voor een zin om te vragen naar de betekenis van de arbeid als men de technologische uitstoting van mensen uit het arbeidsproces nauwelijks ter discussie stelt in christelijke kringen.

In de tweede plaats hebben wij, vooral als christenen te maken met de uitdaging vanuit radicaal-marxistische richting.

Een richting die zich richt op een bestudering van de bewegingswetten van het kapitalisme. Vanuit deze studie formuleert een marxist een antwoord op de vraag naar de zin van de arbeid.

En de wereld kijkt toe of wij in staat zijn om de bijbelse zin van de arbeid te laten concurreren met de marxistische zingeving. Ook de marxist is op weg naar het beloofde land en wiens toekomstig land geeft aan de moderne mens de beste perspectieven?

Gaan wij in op de door de marxisten aangedragen problematiek of willen wij tegenover deze problematiek het echte vaandel van het evangelie opheffen?

2. In de bijbel wordt veel over de arbeid gesproken. Men vindt er regels voor de dagelijkse arbeid. De arbeid is opdracht en daarom is de arbeider ook zijn loon waard. De arbeid heeft volgens de bijbel meer te betekenen dan alleen maar een middel om geld te verdienen en daarmee in zijn levensonderhoud te voorzien. Weliswaar valt ook de arbeid onder de gevolgen van de zonde en wordt de arbeid dikwijls terecht als een last ervaren, maar dat neemt niet weg dat uiteindelijk de vruchten van onze arbeid ons zullen navolgen.

Er zijn in de bijbelse visie op de arbeid enkele fundamentele gegevens te onderkennen. Of anders gezegd de bijbelse visie op de arbeid wordt geschaagd door minstens drie fundamentele geloofswaarheden.

In de eerste plaats is er sprake van een cultuuropdracht waardoor de arbeid van de mens onder een complex van normen valt.

De mens is in deze wereld met een roeping om dienstbaar te zijn. Daarbij is sprake van tweeërlei dienstbetoon die a.h.w. elkaars toetssteen zijn en een onlosmakelijke eenheid vormen.

Er is een dienstbetoon aan God, de Schepper en Onderhouder van al het geschapene en er is een dienstbetoon aan de naaste, die mens is en daarmee normatief gezien kroon van de schepping.

De zin van de arbeid concentreert zich rondom het dienstbetoon. Achter elke vorm waarin de arbeid zich voordoet en in welke maatschappelijke orde ook, achter dit alles moet worden gezien de dienst aan God en de dienst aan de naaste.

Hierin, en dat kan nimmer uitgewist worden, staat het christelijk denken over de zin van de arbeid antithetisch tegenover de marxistische beschouwing van de mens als drager van arbeidskracht. De marxist wil ook werken voor de naaste maar negeert hiermede de Schepper van de naaste.

In de tweede plaats is er de geloofswaarheid dat God met de opdracht tot

arbeid ook de belofte van de beloning geeft. God stelt zich a.h.w. verantwoordelijk voor het levensonderhoud van de mens en Hij zal de mensheid richten in zoverre er verhoudingen in deze wereld zijn waardoor mensen sterven van de honger omdat er geen werk en geen eten is. De bede om ons dagelijks brood heeft een belofte karakter. En God heeft een rustdag ingesteld en verbindt aan de onderhouding van de rustdag grote beloften voor ons welzijn.

De bijbel spreekt van de regeermacht van Christus aan wie alles en allen onderworpen zijn en dezelfde Christus heeft ons leren bidden om ons dagelijks brood. Dat brood is fundamenteel gezien dan ook gegarandeerd. De marxist weet alleen van de mens die in het raam van de ontwikkeling van de samenlevingsverhoudingen op weg is naar het zelf gebouwde koninkrijk dat louter van deze wereld is. Hij is samen op weg met de leden van één klasse.

En tenslotte is er de geloofswaarheid betreffende de gang van de wereld en de ontwikkeling van de mensheid naar het einde. Voor deze ontwikkeling dragen wij de volle verantwoordelijkheid. Dit vraagt om een visie op deze ontwikkeling.

Ook de marxist weet van een ontwikkeling, maar deze visie heeft geen kennis aan Gods leiding in de historie.

3. Nu moet in dit verband toch wel voor een misvatting worden gewaarschuwd. Vele mensen denken als zij over het marxisme horen, aan politieke systemen waarin er geen vrijheid van godsdienst is en waarin alles van boven af wordt geregeld. Nu zit daar wel een kern van waarheid in maar het gaat bij het marxisme toch wezenlijk om andere dingen. De echte marxist hecht veel waarde aan de marxistische methode. De marxist is van mening dat slechts de marxist inzicht kan hebben in de echte bewegingen van de samenleving.

Ieder die geen marxist is, blijft steken in de oppervlakkige verschijningsvormen. En voor de christen geldt dit, aldus de marxist, nog sterker omdat zijn blik vertroebeld is als ware hij in de ban van de opium. Als de marxist over de arbeid spreekt, moet men altijd bedenken dat hij het heeft over een maatschappelijk verschijnsel in de menselijke geschiedenis. De geschiedenis van de mensheid is niets anders dan de geschiedenis van de klassenstrijd. In deze geschiedenis vervreemdt de mens van zijn menszijn. De arbeider omdat hij niet meer kan beschikken over het product van zijn handen. Hij moet een deel van zich zelf verkopen. Maar ook de „baas" raakt vervreemd doordat hij zijn medemens gedwongen moet uittuiten. Gedwongen vanwege de grondwet van het kapitalisme.

Maar de marxist is ook een optimist. De marxistische leer houdt in dat het kapitalisme, dat het systeem waarin de arbeidskracht louter een waar is, gedoemd is te verdwijnen. Daar wijzen alle verschijnselen op. De arbeider wordt van loonslaaf weer een vrij mens, een maatschappelijk bewust wezen. De arbeid wordt op de duur een zelfstandige beslissing van de vrije mens die zich zijn verantwoordelijkheid bewust is.

Ten aanzien van deze fundamentele stellingname kan de christelijke leer niet marchanderen. Het gaat uiteindelijk niet om het al of niet geleid zijn van een bedrijfsleven door de overheid. Het gaat om de zin van de mens.

Zal de mens beeldrager Gods zijn, ook en juist in zijn arbeid? Of zal de mens beeldrager zijn van de soevereine mens die erin slaagt om toch de toren van Babel te bouwen?

Zal de arbeidende mens verlost worden langs de weg van de ontwikkeling van het kapitalisme naar een klasesloze maatschappij of zal de verlossing uiteindelijk alleen op Golgotha worden gevonden en vandaar uitstralen naar het complex der normen van de maatschappelijke verhoudingen?

4. Wij hebben echter te doen met de werkelijkheid van alle dag. En deze werkelijkheid laat zien dat het in de moderne samenleving moeilijk wordt om mensen aan het werk te houden.

Vooral het verschijnsel van de jeugdwerkloosheid neemt verontrustende vormen aan. Er is gewoon niet genoeg werk voor de werkwilligen. In de traditionele liberale visie zoals die in het verleden wel werd verkondigd had men niet veel moeite met het werkloosheidsverschijnsel. Men geloofde in het vrije spel der maatschappelijke krachten.

Wij geloven niet meer in dit oud-liberale optimisme. Wij rekenen met blijvende en structurele werkloosheid. Een werkloosheid die slechts is op te lossen wanneer de beslissingsvrijheid in het bedrijfsleven wordt ingeperkt en een andere richting gegeven.

Maar er blijft in het zuiver economisch denken één ding onaangetast, nl. de idee dat de arbeider leverancier is van arbeidskracht. Nu het marktmechanisme niet in staat is om evenwicht te brengen tussen vraag naar en aanbod van arbeidskracht, nu moet er iets anders worden gevonden. Maar de arbeid is een gewone productiefactor en van een unieke plaats van de mens als hoofd van de schepping, daar is geen sprake van.

En dat is de tragiek. Er worden allerlei pogingen gedaan om in de werkelijkheid van alle dag de werkloosheid op te heffen en om de mens in staat te stellen te arbeiden. Maar waar blijft de unieke plaats van de mens? Uniek in deze zin dat de mens geroepen is om zinvol bezig te zijn.

En nu is het duidelijk dat bezig-zijn niet altijd behoeft te betekenen in

een onderneming werkzaam te zijn of bij andere instellingen in dienstverband.

Maar het gaat om het zinvol bezig zijn en daarom wijst de vraag naar de zin van de arbeid uiteindelijk heen naar een samenleving waarin de mens zowel in als buiten de werksituatie zinvol bezig kan zijn. De zin van de arbeid is de vraag naar de zin van de mens.

Het gaat bij de vraag naar de zin van de arbeid niet alleen om de vraag of de mens wel in het arbeidsproces is ingeschakeld. De vraag naar de zin van de arbeid heeft te maken met het zijn, het bezig-zijn van de mens in de samenleving.

5. En dan komen wij, als wij de werkelijkheid zien, in grote verlegenheid. Wat betekent arbeid in bijbelse zin als wij leven in een samenleving waarin men heel bewogen spreekt over de mens in het arbeidsproces, maar tegelijkertijd de mens slachtoffer laat worden van de technische ontwikkeling?

Er is een verlegenheid omdat wij niet zomaar een pasklaar antwoord hebben. Wij worden omgeven door energieën van dwalingen, dwalingen van humanisme, liberalisme, marxisme en pragmatisme.

Er is een verlegenheid omdat er zoveel weerstanden zijn tegen de doorwerking van de bijbelse boodschap, omdat dan ook de bevoorrechte posities van vele christenen ter discussie moeten worden gesteld.

Er is verlegenheid omdat het antwoord op de vraag naar de zin van de arbeid met zich medebrengt dat wij moeten breken met de ongebreidelde zucht naar welvaart; breken met de tomeloze uitputting van het milieu; moeten breken met de concentratietendence in onze samenleving waardoor er a.h.w. steeds meer staten binnen de staat komen.

Kortom breken met bestaande ordeningen en machtsverhoudingen.

En dat breken lukt niet.

Daarom kunnen wij slechts partiël werken en onze activiteiten richten op onderdelen; onze getuigenissen laten slaan op facetten van de samenleving.

We zullen ons moeten afvragen of het niet waardevol is om welvaart op te offeren om dan via de kleinschaligheid van de productie meer mensen zinvol te laten werken.

Wij zullen ons moeten afvragen of een vol-continu bedrijf wel de werkvloer is waarop de arbeider zinvol kan arbeiden als mens. En zo zijn er nog veel van dergelijke vragen.

Het christelijk denken over de arbeid moet wel worden gedragen door het geloof in de betere toekomst, maar tegelijkertijd gaat het in het christelijk denken om deze aarde. Christelijk denken betreft zich op deze aarde en is daarmee verbonden.

En daarom zal de visie op de zin van de arbeid niets anders kunnen zijn dan een visie op de maatschappij. Een idee van een aardse samenleving waarin er voor ieder mens een zinvol bezig-zijn is. Bezig zijn in de ontplooiing van de wereld en hierin bezig zijn in de dienst aan God en aan de naaste.

D. W. L. MILO — DALMALLY

Die kerel uit de Bijbel

Onder de zomergasten die „langs kwamen” troffen we dit jaar een paar studenten. De een was ons goed bekend — de ander niet. Daar het te laat was geworden voor een „Bed- & Breakfast”-adres boden we hun de jongenskamer aan, een soort tweede keus logeerkamer, maar met zeer redelijk comfort. Die werd gaarne aanvaard en aan het ontbijt werd het avondlijk gesprek voortgezet.

Hoe die ene student eigenlijk heette — was onze vraag nu. Het antwoord was een melodieuze dreun, die in een fraaie snor verloren ging. We vroegen het nog eens en wederom klonk het antwoord bekend, maar niet overtuigend. Misschien ook speelde een licht spraakgebrek een rol — of onze langzaam opkomende doofheid. Ten derde male — en gegarandeerd met verontschuldiging — stelden wij de vraag naar 's mans doopnaam. Die klonk nu zo ongeveer als Hsjobh. Daar we vragend bleven kijken zei hij gemelijk: net als die kerel uit de Bijbel. En opeens vermoedden we: deze man heet naar Job!

Ja, die kerel uit de Bijbel heette Job. En die kerel aan onze ontbijt tafel desgelijks. Eigenlijk verlaagde hij niet Job — maar zichzelf. We hebben vluchtig getracht hem op dit punt nader en breder te onderwijzen, maar konden geen enkel effect bespeuren.

Deze kerel kende de Bijbel. Hij wist naar wie hij vernoemd was. Hij zal ook wel wat meer van Job hebben geweten, dan dat hij met diens Bijbelse naam door het leven mocht gaan. Maar dat was hem blijkbaar geen genoeg. Nu weten we van iemand anders, die naar Abraham Kuyper is vernoemd. En sinds hij weet dat hij niet naar de vader der gelovigen maar naar de vader der doleantie vernoemd is, mist hij elke vreugde over zijn Bijbelse naam. Dat kunnen we ons zonder moeite voorstellen. Maar iemand, die naar Job is vernoemd, mag toch wel enige oprechte blijdschap tonen over zulk een kostelijke naam. Waarover nader.

—o—

Waarom hechten wij een denigrerende waarde aan het woord „kerel”? Wat betekent het woord eigenlijk?

M. R. VAN DEN BERG — LEIDEN

JEREMIA

Zigzagkoers (vervolg)

Onwillekeurig moeten we bij Zedekia denken aan de man die Jacobus in zijn brief ten tonele voert: de man die twijfelt als hij bidt. Twijfel is een gebrek aan vertrouwen. Zo'n man is als een golf van de zee. Hij wordt heen en weer geslingerd. Hij is ongestadig in al zijn wegen. Hij moet niet denken dat hij iets van de Here ontvangen zal.

Zo was Zedekia: ongestadig, zigzaggend. Want hij gaf de HERE niet de beslissende en beheersende plaats in zijn leven. Hij liet zich niet in alles door Hem leiden en durfde niet op Hem te vertrouwen. Hij ontving dan

ook inderdaad niets van de HERE. Zigzaggend ging hij zijn ondergang tegemoet.

Mensen die Christus niet helemaal uit hun leven willen wegstoten, maar ook niet met hun hele hart voor Hem kiezen, varen geen vaste koers. Ze zigzaggen door het leven en missen de haven. Ze moeten niet denken dat ze iets van de HERE ontvangen.

Ebed-Melech

Ebed-Melech ontving wel iets. Hij was geen Israëliet. Hij hoorde niet bij de kerk. Mogelijk was hij een eunuch, een ontmande. Het woord dat met hoveling vertaald is (38 : 7), betekent nl. ook eunuch. Dat wil zeggen, dat hij, zelfs als hij een Israëliet geweest was, toch geen toegang gehad zou hebben tot de samenkomsten van de gemeente (Deut. 23 : 1). Maar Ebed-Melech geloofde wel. In heel zijn optreden gaf hij er blijk van op Jahweh te vertrouwen (39 : 18). En dat is immers geloven.

Ze zijn er: gelovigen buiten de kerk. Ze komen in geen enkele kerkelijke

administratie voor. Maar Gods administratie kan wel eens anders zijn dan de onze. Ebed-Melech, de Ethiopier, die niet tot Gods verbond behoorde, geloofde God. Hij vertrouwde op Jahweh. En dat werd hem tot gerechtigheid gerekend.

Dat is beschamend voor de kerkleden. En je hoort de Here Jezus zeggen: velen zullen komen van Oost en West en zullen aanliggen met Abraham en Izak en Jacob in het Koninkrijk der hemelen; maar de kinderen van het Koninkrijk zullen uitgeworpen worden in de buitenste duisternis (Matth. 8 : 11, 12). Beschamend ook vandaag, als je ziet dat niet-kerkleden vaak meer bewogen zijn en begaan met de vernederden en vertrapten in de wereld dan tal van kerkleden. Van alle besneden hovelingen en vorsten was er niemand die voor Jeremia op durfde komen en daardoor blijk gaf op Jahweh te vertrouwen. Deze onbesneden en misschien ook ontmande Ethiopier doet dat wel. Daarom ontvangt hij wel iets van de HERE: Ik zal u redden (39 : 17), u doen ontvallen en uw leven zal u ten buit

zijn (39 : 18).

Dat is Gods gave aan allen die op Christus vertrouwen, of ze nu wel of niet staan ingeschreven in een kerkelijke ledenadministratie. Want wie de Naam des Heren aanroept, d.w.z. wie op Hem vertrouwt, zal behouden worden en het eeuwige leven ten buit hebben.

JEREMIA 32

Stijgende nood

Jeruzalem staat op het punt ingenomen te worden door de Babyloniërs. De situatie in de stad is uiterst kritiek. De honger begint toe te slaan. De voedselaanvoer van buiten de stad is afgesloten. Het is onmogelijk nog iets eetbaars de stad binnen te krijgen. Vanwege het nu al zo lang durende beleg — het heeft met een korte onderbreking anderhalf jaar geduurd! — zijn de broodrantsoenen minimaal geworden en volkomen ontoereikend. Dieren zie je al niet meer in de straten van Jeruzalem. Die zijn

Als u Van Dale wilt geloven, en waarom niet, dan is een kerel een forse man, of een jonge man, of een moedig man; in elk geval iets dat de moeite waard is. Een kerelswerk is een karwei, waar moed en kracht voor nodig zijn. In de volkstaal betekent kerel gewoon vrijer, of ook echtgenoot, of zelfs bejaarde echtgenoot.

Op historische gronden echter betekent kerel: boer, kinkel, of zelfs boerekinkel. Dat klinkt minder leuk. Een kerel, gaat Van Dale voort, kan zijn een onguur manspersoon, denk aan een dronken kerel. Floris de Vijfde, die in 1296 door een stelletje edelen werd vermoord, heette vanwege zijn aanhang der keerlen god: hij was de eenoog in het land der blinde boerenkinkels, de grote onder de kleine luiden. En nu voelt u, dat aan Job, die kerel uit de Bijbel, een zuinige waardering werd toegekend.

Als u wat dieper graaft verstaat u dat kerel, of kerl, of kerle, of Cerl een vrije man betekent, die niet van adel is. Dat zit er dus achter: een vrije man, maar niét van adel. Voelt u? Te klein voor servet, te groot voor tafellaken. Iemand, die tussen de wal en het schip hangt. Net geen leenman — net geen leenheer, niet te classificeren, uitschot.

Nu weet u meteen wat de naam Karel betekent. Oorspronkelijk: vrije man, maar niet van adel. De adel zou hem niet als gelijke behandelen — de pachtboer zou hem geen vertrouwen schenken. En hoewel iedere Germaan er naar streeft, zijn stamboom tot Karel de Grote terug te voeren, is in óns land de naam Karel, Carolus, pas in de 16e eeuw ingeburgerd: zo lang hield men tegenzin tegen de betekenis. De vrouwelijke vorm Charlotte werd voor een achtbaar vrouwspersoon pas gangbaar, nadat Lodewijk XI zich van een gemalin voorzag, welke deze naam droeg. Jawel, Job, die kerel uit de Bijbel, kon het ermee doen. Job heeft niet op kosten van het gemeen gestudeerd en hij heeft evenmin aan de studiekosten van huidige studenten bijgedragen; dies werd hij kerel geheten. Hij viel tussen de wal en het schip.

—o—

Maar, zoals het scheldwoord geuzen, bedelaars, tot erenaam is verheven — zo ook heeft de Vlaamse schrijver Henri Conscience een van zijn historische romans naar zijn „Kerels van Vlaanderen” vernoemd, hen daarin erende. Jawel, door een kleine verandering van intonatie kan een scheldnaam een lieve naam worden.

En nu denk ik aan de lessen „Godsdienstonderwijs” aan het Christelijk Lyceum van Almelo, in de jaren twintig. Ze werden door de Baas zelf gegeven en maakten indruk op ons: geen preken, geen catechisatie, toch grijpbaar en bruikbaar. Waarom ineens die sprong van Job naar Almelo?

Wel, de Baas kon graag zeggen: die zonen van Zeruja — **dát waren nog eens kerels!** Dat klonk eerbiedig en zeer indrukwekkend. Laten we samen dat zijpaadje eens opgaan.

—o—

len zijn de stadsmuur nu zo dicht genaderd, dat ze er bijna tegenaan liggen. Wanneer ze daarmee klaar zijn, kunnen ze vanuit die wallen de stadsmuur beschadigen en er een bres in slaan of via die wallen op de muur komen om zo de stad in te nemen. De verdedigers zien geen kans het aanleggen van de belegeringswallen te belemmeren. Langzaam maar zeker komt onafwendbaar de dag nader, dat de soldaten van Nebukadnezar de stad zullen binnenstromen.

In Juda en Benjamin zijn ze al heer en meester. U weet hoe een land waar vijandelijke legereenheden rondtrekken om te fourageren, eruit gaat zien. Er wordt gebrandschat en geplunderd. Huizen worden in brand gestoken. Mensen worden oorlogsslachtoffer. Vee wordt geroofd en meegenomen. Voedselvoorraden worden in beslag genomen. Akkers worden verwoest. Zo'n land gaat er troosteloos en desolaat uitzien. De bewoners kruipen schuw en angstig weg. Alle activiteiten komen tot stilstand. Niemand durft plannen te maken voor de toekomst of te investeren.

al geslacht voor de consumptie. Er zijn al mensen gestorven van de honger. Anderen zijn zo verzwakt, dat ze geen weerstand meer hebben tegen ziekten. Het sterftecijfer in de stad stijgt snel. De straten van Jeruzalem worden stil. Er is weinig vertier meer. En de angst voor wat er nog staat te gebeuren, heeft bezit van de mensen genomen.

Buiten de muren van Jeruzalem blijven de Babyloniërs langzaam maar zeker de strop steeds nauwer aanhalen. Ze hebben geen haast, maar gaan wel heel efficiënt te werk. De ring van belegeringswallen die ze hebben opgeworpen, wordt steeds dichters naar de stad toegeschoven. Die wal-

Wie waren die zonen van Zeruja en wat deden ze om de erenaam van kerels waard te worden?

Die zonen van Zeruja komt u in de boeken Samuël, Koningen en Kronieken vele malen tegen. Ze speelden een belangrijke rol in Davids oorlogen en werden alle drie legeroversten genoemd. Hun namen waren Joab, Abisai en Asael. Te beginnen bij de laatste.

De lichtvoetige Asael achtervolgde Abner, Sauls generaal die een nederlaag had geleden. Asael dacht ¹⁾ de grote Abner zo maar te doden — maar werd zelf door Abner handig omgebracht. De soldaten, die langs zijn lijk trokken, bleven er bij stil staan: Asael was bekend, geliefd en geëerd. Zijn naam betekent: snelle gazel. Hij was een der zonen van Zeruja en een legeroverste.

Abisai was een ander type. Toen David ²⁾ eens vroeg: welke vrijwilliger gaat met mij in Saul's hoofdkwartier doordringen? was het Abisai, die aanstonds aan de hachelijke tocht deelnam. Ze beslopen Saul in de nacht en kwamen zo dicht bij hem dat Abisai fluisterde: zál ik hem? Eén stoot is genoeg... Maar David antwoordde: de gezalfde des Heeren vermoorden? Dat kan niet!

Toen David ³⁾ voor Absalom moest vluchten en een zekere Simeï, uit de familie van Saul, hem vervloekte, was het weer Abisai die verlof vroeg: zál ik hem? En later wilde Abisai opnieuw met Simeï afrekenen. Maar David zei geërgerd: wat heb ik met ⁴⁾ jullie te maken, zonen van Zeruja, tegenstanders dat jullie bent!

Toen David eens in moeilijkheden kwam door een Filistijnse reus, was het de vechttas Abisai, die hem op tijd te hulp kwam. ⁵⁾ Abisai had dan ook achttienduizend Edomieten op zijn naam staan!

Samen met Joab heeft Abisai, uit wraak voor Asael, generaal Abner vermoord. Deze was bij David op bezoek geweest; na zijn vertrek ruimen de twee broers hem op. David was er bedroefd over: dit was moord in vrede, dit kon niet. Hij klaagde ⁶⁾: moest Abner nu sterven als een dwaas? Op deze dag is een groot man gevallen. Daar ben ik maar klein bij. En zijn oordeel over beide oversten luidde: ik ben nog zwak — maar die zonen van Zeruja zijn harder dan ik!

Maar dan is er nog een heldendaad van Abisai te melden; want Abisai was een kerel. Toen David tijdens een vervolging naar het lekkere water van zijn vaderstad Bethlehem smachtte, gingen drie ⁷⁾ helden — Abisai was de leider van hen — dwars door de vijandelijke wachtposten een kruik water halen. Een huzarenstukje, jawel. Maar zo waren nu die zonen van Zeruja.

—o—

En dan de derde, Joab de voornaamste, de slechtste. Een typisch politiek denkende generaal, voor wie in de oorlog alles geoorloofd was. Hij koos aanvankelijk, nota bene, partij voor de revolutionaire Absalom, in wie hij een sterke opvolger van David zag. ⁸⁾ Later kreeg ook de troonpretendent Adonia hem op zijn hand. ⁹⁾ Joab stond aan Davids kant — maar David vertrouwde hem voor zover hij hem zien kon.

Toen David de burcht Sion veroverde riep hij: wie er het eerste binnen klimt wordt mijn generaal. ¹⁰⁾ De eerste was Joab — hij is dan ook legeraanvoerder van Davids verenigd koninkrijk geworden. ¹¹⁾ Maar toen David de regering aan Salomo overdroeg ¹²⁾ gaf hij zijn zoon deze instructie: Joab heeft twee generaals, Abner en Amasa, in vrede, tijd vermoord; hij mag geen vredige dood hebben!

Zo stond David ambivalent tegenover de zonen van Zeruja. Hij had ze nodig maar hij lustte ze niet. Hij was hun dankbaar maar moest ze vaak berispen. Ze waren moedig tot het uiterste — maar bleven beneden vorstelijk niveau. Ze waren kerels in de goede en in de slechte zin.

En tenslotte: wie was Zeruja eigenlijk?

Zeruja zelf was geen held, was geen sterke man — maar een vrouw. En nog wel een zuster van David. De zonen van Zeruja moesten oom tegen David zeggen — al zullen ze weinig of niet jonger zijn geweest. ¹³⁾ Maar inderdaad — ze waren kerels!

Nu zijn we, door die zonen van Zeruja, van Job afgedwaald. Zullen we daar dan een andere keer op terugkomen?

¹⁾ 2 Sam. 2 — ²⁾ 1 Sam. 26:6 — ³⁾ 2 Sam. 16 — ⁴⁾ 2 Sam. 19 — ⁵⁾ 2 Sam. 21:17
⁶⁾ 2 Sam. 3:39 — ⁷⁾ 2 Sam. 23 — ⁸⁾ 2 Sam. 14:1 — ⁹⁾ 1 Kon. 1:7 — ¹⁰⁾ 1 Kron. 11:6 — ¹¹⁾ 2 Sam. 8:16 — ¹²⁾ 1 Kon. 2:5 — ¹³⁾ 1 Kron. 2:16.

Serie

Ontmoetingen met mystici.**1. Ontmoeting met Jodocus van Lodenstein.**

Samenstelling: Dr Cornelis Pieter van Andel.

Uitg. Kok, Kampen, 131 pag. f 14,90.

Mystiek en Ethiek horen bij elkaar, schrijft dr C. P. van Andel in zijn inleiding op deze bloemlezing. En dat lijkt me de reden dat Kok deze nieuwe serie op de markt brengt. Mystiek is in vandaag, ook in de theologie.

Het beste bewijs is het laatste boek van Harvey Cox over oosterse mystiek. En Cox heeft alleen nog maar boeken geschreven over onderwerpen die in waren, en dus goed in de markt lagen.

Maar aan pure mystiek die verder geen boodschap heeft aan de ethiek zou Kok zeker geen plaats hebben ingeruimd in zijn fonds. En ik vermoed dat dr C. P. van Andel dan ook niet meegedaan zou hebben. Mystiek is pas interessant als het de ethiek stimuleert, zo niet fundeert.

Hebben we vandaag werkelijk behoefte aan de boodschap van de mystici, zelfs van mystici van gereformeerde signatuur als Van Lodenstein?

Zeker, het verschijnsel van de mystiek is verklaarbaar; 't is ook uiterst leerzaam om de geheimen van de eigen tijd te verstaan. Vandaar dat dit boekje best de moeite van het lezen waard is. Er staan ook uitstekende dingen in, die we als voor gezegd mogen weten! Maar aan de mystici, ook aan de mysticus Van Lodenstein, hebben we vandaag geen behoefte. Integendeel!

Een bloemlezing uit Calvijns werken op het punt van geloof en ervaring en handelen lijkt me zinvoller. Maar die kan je moeilijk in een serie stoppen met Van Lodenstein, Jan Luiken en anderen. Ook de Nadere Reformatie heeft wel betere vertegenwoordigers voortgebracht om ons hieromtrent in te lichten. Maar ook dat zal niet gaan in een serie Ontmoetingen met mystici.

Kortom: deze serie hoeft voor mij niet!

P. Keuning: Appie Nijland,
3e druk, uitg. Kok, Kampen.

De eerste druk van dit boek verscheen in 1918 en een tweede (omgewerkte) druk in 1925. Waarom Kok in 1977 een derde druk heeft uitgegeven, is mij een raadsel. Ik kan mij nog enigszins voorstellen dat 50 à 60 jaar geleden voor zulke boeken een bepaald publiek te vinden was, maar ondanks de belangstelling die er op het ogenblik voor „grootmoeders tijd” is, zullen vermoedelijk maar heel weinig lezers positief op dit boek reageren. Het is een te betreuren feit dat uit protestants-christelijke kring zo weinig goede literatuur is voortgekomen. Dat hoeft evenwel niet nog extra beklemtoond te worden door de uitgever van zo'n zwakke roman als Appie

Nijland. Het boek zit vol cliché's: het zielige jongetje Appie, ongewenst kind van een ongehuwde moeder. De grootmoeder voedt hem streng op, zonder liefde en zachtheid te tonen, „voor zijn bestwil”. Op school wordt Appie door de andere kinderen gepest „omdat hij geen vader heeft”, en ook de juffrouw toont weinig begrip. Ook de meester is een klunzige pedagoog, kortom: de ene narigheid volgt op de andere. Alleen bij „Klaasoom” vindt Appie wat hij nodig heeft. Natuurlijk wrekt zich al die misère later, en, o schande, als de jongen zo'n jaar of achttien is, laat hij zich een keer drokken voeren. Harteloze en strenge reacties! Appie van de onderwijzersopleiding verwijderd, en als hij dan ook nog door zijn aangebedene wordt bedrogen, is de maat wel zo ongeveer vol. Dan komt er langzamerhand een kentering: een ander, beter meisje en tenslotte de bekering van zowel Appie als grootmoeder. Van zulke boeken gaan (gingen) er dertien in een dozijn. En moeten wij in 1978 dat allemaal nog lezen? Kom nou!

Details wil ik niet uitvoerig bespreken. Ik citeer alleen iets van blz. 63: „... verhalen die hem duidelijk leerden hoe goed zij was en hoe edel zij dacht.”

„Heel die middag was goed en schoon geweest en Clara was niet boos geworden omdat hij (hij kon het niet laten) telkens weer moest zien naar haar schoon gelaat.”

„O, zij had het wel gemerkt, zij moest wel begrijpen, hoe schoon hij haar vond en hoe verrukkelijk, maar ze had tegen hem geglimlacht met die zoete glimlach die hij meenam in zijn dromen; zij had hem aangezien met een blik die hem deed beven van ontroering.”

„En toen hij afscheid nam, had ze gewillig haar schone hand een ogenblik in de zijne laten rusten.”

„... Clara was zo schoon en goed.” En dat staat allemaal op één halve bladzijde: vijf keer het woord „schoon”. Ik wil nu zelf ook eens een ouderwetse uitdrukking gebruiken: zulke lectuur bederft de goede smaak!

T. Hoekstra

ingezonden

KENTHEORETISCHE VRAGEN

Als lezer van 'Opbouw' wekte het artikel van M. W. Westerhuis over 'Bijbel en (geschiedenis)wetenschap' mijn belangstelling. Met bepaalde gedachten daarin kon ik het wel eens zijn: wij moeten zeer voorzichtig zijn om één of ander feit in de vaderlandse of kerkgeschiedenis, en zelfs in ons persoonlijk leven, als een ingrijpen van de Here God te bestempelen en te waarmerken, er werken dikwijls zoveel menselijke factoren van allerlei aard mee.

Het artikel roept echter ook enkele vragen bij mij op die ik graag de schrijver zou willen voorleggen.

1. De kerk, dat is zij die de Here wilden dienen naar zijn Woord, werden bij de Reformatie op leven en

dood vervolgd, mag het dan niet als een goddelijke redding beschouwd worden dat de Zeven Provinciën bevrijd werden van het spaanse juk? Moet dit zelfs niet? En is het niet terecht dat in Valerius Gedenkklank daarvan in lofliederen getuigd wordt? En moet hiervan, omdat het een bevrijding van de kerk betekende, ook niet de Here dankend, getuigd worden in en bij het onderwijs op een christelijke onderwijsinstelling (onze vaders gaven dan ook aan de scholen die ze oprichtten, de naam School met den Bijbel — op zulk een school kreeg ook ik het eerste onderricht —)? Was het niet, en terecht, de bedoeling dat de kinderen niet enkel wetenschappelijk onderwijs in de geschiedenis kregen, feiten leerden kennen met waarneembare menselijke factoren?

2. De bezetting door een antichristelijke macht in de jaren 1940-'45 legde op de kerk een zware druk; moest de bevrijding door onze bondgenoten niet tevens beleden worden als een daad des Heren die de smeekbeden verhoorde en haar weer herademen deed? Moet er dan ook niet

weer in de kerk en op de christelijke scholen getuigd, gedankt en gezongen worden van Zijn verlosend werk?

3. Met de schrijver ben ik het eens dat wij te ver gaan (al zou het onze persoonlijke overtuiging zijn) bij het onderwijs de voor de Duitsers desastreuze winter 1942-'43 voor te stellen als een **bijzonder** ingrijpen van God, maar toch wel dat, waar de H.S. ons openbaart hoe Hij **alle** dingen leidt, Hij het alzo leidde dat de goddeloze vijand in zijn pogen gefrustreerd werd en wij toen daarvoor terecht gedankt hebben? Moet hier niet een onderscheid gemaakt worden in deze zin: in 1914 lag de zaak heel anders dan in 1940, en in 1572 zowel als in 1672 heel anders dan in 1830?

4. Volstrekt af te wijzen is, wanneer daden van mensen gelijkgesteld worden en vereenzelvigd met daden Gods (het dusgenaamde verabsoluteren van de eerstgenoemde), maar zouden wij niet mogen onderkennen en erkennen, ja zelfs moeten, een werk van God?

Gaarne zou ik hierop de mening van de schrijver vernemen.

ds F. Boonstra

kerknieuws

Persverslag van de 8e zitting van de Landelijke Vergadering van afgevaardigden van de Gereformeerde kerken (vrijgemaakt buiten verband), gehouden op 28 oktober 1978 in het vergadergebouw achter de Gereformeerde kerk te Wezep.

De praeses opent de vergadering. Hij laat zingen Ps. 99:1 en 3, leest Ps. 99 en gaat voor in gebed. Hij heet de aanwezigen welkom. Niet alle regio's blijken door 4 afgevaardigden vertegenwoordigd te zijn. Verschillende primi-afgevaardigden zijn vervangen door hun secundi. De vergadering neemt kennis van enkele ingekomen stukken.

De praeses stelt opnieuw de zaak van **de vrouw in het ambt** aan de orde. Als uitvloeisel van het tijdens de vorige zitting genomen besluit is de tekst van een appèl op de kerken ter tafel opgesteld door de brs. ds Visser, ds Van Tongeren en De Boer. Onder verwijzing naar de Preamble en art. 31 van het Akkoord van kerkelijk samenleven en naar het onderwijs van de apostel Paulus wordt daarin een beroep op de kerken gedaan om beslissingen tot toelating van de vrouw tot het ambt van ouderling en/of diaken aan het oordeel van de zusterkerken in landelijk verband te onderwerpen.

Aan de bespreking wordt deelgenomen door de brs. Zuidhof, ds Doornbos, ds Bakker, ds Stuy, ds Postma ds Moggré en ds Van Oene.

Eén der sprekers zegt het te betreuren, dat op de vorige zitting een voorstel tot instelling van een studiekommisatie voor dit onderwerp is verworpen; daardoor is het nu ter tafel liggende appèl erg mager, vindt hij. Door verwijzing naar de Preamble en het Akkoord van kerkelijk samenleven wordt z.i. de schijn gewekt, dat we de kerken in kwestie in het net

van de gemaakte regels willen vangen en de zaak zuiver kerkordelijk willen regelen in plaats van er gezamenlijk op te gaan studeren.

Enkele sprekers stellen dat de Landelijke Vergadering officieel eigenlijk niets weet over kerken die het ambt voor de vrouw hebben opgevestigd; daarom rust het appèl volgens hen op een niet-solide basis en gaat de L.V. haar bevoegdheid te buiten. Door andere afgevaardigden wordt dit ontkend: de feiten zijn openbaar en de regio Harderwijk heeft ze hier ter tafel gebracht, stellen zij.

Enkele afgevaardigden maken bezwaar tegen de wijze, waarop in het appèl de Preamble wordt gebruikt. Er worden bepaalde konklusies uit getrokken en kerkelijk geijkt. Dat wekt de indruk van een gemeenschapsdwang die we juist hebben willen weren. Bovendien wordt volgens hen de adressering van het appèl aan alle kerken toch in feite gebruikt om zich te richten tot enkele kerken. Sommige sprekers dringen er sterk op aan in deze zaak ook rekening te houden met andere reformatische kerken.

In de beantwoording wijst ds Van Tongeren erop, dat we niet moeten terugkomen op het besluit van de vorige zitting om geen studiekommisatie te benoemen. Z.i. is de zaak ordelijk ter tafel gekomen en is de openstelling van het ambt voor zusters der gemeente in enkele kerken een zaak van publieke eredienst.

Hij betoogt dat de geciteerde passage van de Preamble niet voor tweeërlei uitleg vatbaar is. Als we er niet in mogen lezen dat ingrijpende zaken als waar we over spreken door de kerken niet op eigen houtje geregeld moeten worden en dat ze hierin met elkaar rekening dienen te houden, wat kan er dan nog wél in gelezen worden? Hij maakt bezwaar tegen het woord gemeenschapsdwang. Daarvan is geen sprake. Het appèl probeert het hart van de broeders te raken, beklemtoont hij.

Br. De Boer wijst de suggestie af zou het appèl de kerken met kerkordelijke regels om de oren willen slaan van de hand. Niemand van ons

wil dat, en niemand doet dat, stelt hij. In het appél houden we elkaar juist op een geestelijke wijze een stuk schriftuurlijk onderwijs voor. Het appél richt zich nadrukkelijk niet tot enkele, maar tot alle kerken, want alle kerken worden vroeger of later met dit onderwerp gekonfronteerd, verwacht hij.

Na enkele kleine wijzigingen wordt het voorstel in stemming gebracht en aanvaard met 26 stemmen voor, 6 tegen bij 10 onthoudingen. Het aldus vastgestelde appél luidt:

„De Landelijke Vergadering heeft gekonstateerd, dat enkele kerken besloten hebben tot openstelling van het ambt van ouderling en/of diaken voor zusters der gemeente.

Zij herinnert eraan, dat de kerken in de Preambule bij het Akkoord van kerkelijk samenleven hebben beloofd, „elkaar bij te staan in de strijd voor de naam en de eer van de HERE, zich voegend naar het Schriftuurlijk onderwijs voor een geordend kerkelijk samenleven, opdat zij ook in de inrichting van het kerkelijk leven de wegen van het verbond van de HERE mogen houden, niet in tirannieke eenheidsdwang, maar in de vrijheid van Christus, in de eenheid van de Geest van God, die samenbindt in gehoorzaamheid aan Zijn gebod, in liefde tot God en de naaste.” Ook herinnert zij eraan, dat de kerken in art. 31/1 van het Akkoord van kerkelijk samenleven hebben uitgesproken: „De kerken, die van Christus zijn werken eendrachtig samen. Zij wekken elkaar op, het Woord van God te bewaren en te blijven bij de leer der kerk naar de „formulieren van eenigheid”. Zij helpen en dienen elkaar en behartigen de zaken die zij gemeenschappelijk hebben. Zij mogen daarbij niet over elkaar heersen, maar zullen geduld met elkaar hebben en samen de tijd van God verwachten, waarin Hij de weg duidelijk zal maken.”

De Landelijke Vergadering is van oordeel dat deze belofte en overeenkomst verplichten

- tot het sámen willen luisteren naar wat God in Zijn Woord zegt over de plaats van de vrouw in de gemeente van Christus;
- tot een vanuit de liefde tot God en de broeders rekening willen houden met het oordeel van andere gemeenten van Christus;
- en daarom tot het afwachten van het oordeel van de zusterkerken in landelijk verband, voordat beslissingen tot openstelling van het ambt van ouderling en/of diaken voor vrouwelijke gemeenteleden worden uitgevoerd.

Immers, 1) deze zaak raakt voor het besef van velen nauw aan belangrijke vragen rond het omgaan met en het gebruik van de Schrift; 2) een gewijzigde praktijk in enkele kerken kan licht de eendracht tussen de kerken schaden; 3) het gaat om een niet-eenvoudige materie waarin de kerken elkaars hulp en dienst nodig hebben om tot een helder inzicht in de Schrift te komen; 4) de kwestie van „de vrouw in het ambt” behoort tot de zaken die de kerken gemeenschappelijk hebben.

Zij wijst hierbij op het onderwijs van de apostel Paulus (1 Cor. 14 : 36, 11 : 16) die de gemeente van Corinthe op het hart bindt om juist inzake de plaats van de vrouw in de gemeente zich niet te isoleren van de zusterkerken, maar zich integendeel door hen te laten leren.

Wanneer een kerk niettemin van oordeel is dat het toelaten van zusters der gemeente tot het ambt van ouderling en/of diaken moet staan in de vrijheid van de plaatselijke kerk, dan wijst de Landelijke Vergadering erop, dat het goed en zelfs geboden kan zijn, van de christelijke vrijheid geen gebruik te maken (Rom. 14 : 19-23, 1 Cor. 6 : 12, 8 : 13, 9 : 12, 10 : 23).

De Landelijke Vergadering doet daarom een beroep op de kerken om niet zelfstandig beslissingen tot openstelling van het ambt van ouderling en/of diaken voor zusters der gemeente te nemen en uit te voeren, maar deze aan het oordeel van de zusterkerken in landelijk verband te onderwerpen.”

Vervolgens stelt de praeses de **radio- en t.v.-zaken** aan de orde. Namens de commissie voor radio- en t.v.-zaken geeft ds N. 't Hart een toelichting op de ter tafel liggende rapporten, waarin de lange weg geschetst wordt die de commissie heeft moeten gaan om het beoogde doel te bereiken. Hij kan de vergadering mededelen dat het ministerie van CRM heeft bericht dat m.i.v. 1 april 1979 aan onze kerken 3 uur radio-zendtijd en drie kwartier t.v.-zendtijd per jaar is toegewezen. Daarmee zijn onze kerken goed bedeed; de zendtijd komt voor wat de radio betreft in mindering op de zendtijd van de in de IKON participerende kerken; voor de t.v. is extra zendtijd verkregen. De technische verzorging van de uitzendingen komt in handen van de IKON, die ook voor de uitgave van de gehouden preken kan zorgen. De commissie stelt voor, om voor deze uitzendingen de instructies te hanteren die ook door de chr. geref. kerken en de geref. kerken (vrijgemaakt binnen verband) worden gebruikt, alsmede om in onze diensten geen mededelingen te doen inzake de IKON-akties van de Wilde Ganzen. In de bespreking wordt het woord gevoerd door de brs. ds Bakker en De Boer.

Gevraagd wordt, of de IKON recht kan doen gelden op de twee minuten van 17.58 tot 18.00 uur na afloop van de radio-kerkdiensten voor de uitzendingen van de Wilde Ganzen, tegen de bestemming waarvan soms ernstige bezwaren zijn in te brengen. Gesuggereerd wordt, om in de uitgezonden dienst te kollekeren voor een doel dat ook mensen van buiten onze kerken kan aanspreken en het gironummer daarvan bekend te maken.

Ds 't Hart zegt toe, een en ander in het overleg met de overige, niet in de IKON deelnemende kerken te zullen bespreken.

Besloten wordt in verband met de uitzendingen voorlopig de naam „Gereformeerde kerken (vrijgemaakt buiten verband)” zal worden aangehouden, totdat de L.V. een andere naam heeft vastgesteld.

De commissie wordt hartelijk dankgezegd voor de vele door haar verrichte arbeid in de loop der jaren.

Een nieuwe taakomschrijving voor de commissie wordt vastgesteld.

Na de middagpauze geeft de praeses de voorstellen en rapporten inzake de **liturgie** in bespreking, te weten een voorstel van de regio Harderwijk om te komen tot één reformatorisch kerkboek, een voorstel van de regio Enschede-Zwolle om landelijk te komen tot uitbreiding en vernieuwing van het gezangenrepertoire — beide via het benoemen van een commissie —, een brief van de kerk van Zaandam die attendeert op het werk van de Stichting ter Verkrijging van een Schriftgetrouwe Psalmberijming, alsmede een brief van deze Stichting. Tevens is aan de orde het rapport van de commissie-ds Bakker c.s., ingesteld op een vorige zitting teneinde een richting te wijzen voor de besluitvorming.

Aan de bespreking in twee rondes wordt deelgenomen door ds brs. ds Janse, ds Van Oene, ds Van der Kwast en ds Postma.

Eén der sprekers waarschuwt tegen de neiging om het feit dat de nieuwe psalmberijming in veel van onze kerken wordt gezongen als uitgangspunt te kiezen. Anderen wijzen erop, dat onze kerken aan de totstandkoming van deze berijming een bijdrage hebben geleverd. Gepleit wordt voor het gebruik van deze berijming die hoewel niet volmaakt, toch zeer bruikbaar is.

Eén der afgevaardigden pleit voor aansluiting bij de nieuwe liturgische formulieren van de chr. geref. kerken en van de geref. kerken (vrijgem. binnen verband).

Ten aanzien van de gezangen waarschuwt één der sprekers, om het feit dat een aantal van onze kerken het Liedboek voor de kerken gebruikt in de eredienst niet als norm voor de verdere gang van zaken te aanvaarden. Hij vreest dat de hang naar het zingen van meer gezangen voortkomt uit een niet meer goed verstaan van de Psalmen als liederen van het Verbond. Hij bepleit een grondige, principiële studie naar de schriftuurlijke plaats van de gezangen in de eredienst alvorens wordt gewerkt aan uitbreiding van het gezangenrepertoire. Een andere afgevaardigde spreekt de vrees uit dat bij gebruik van het Liedboek steeds minder de Bijbel naar de kerk zal worden meegenomen.

Anderen bepleiten samenwerking op dit gebied met andere reformatorische kerken.

Eén der sprekers waarschuwt tegen eenvormigheid in liturgisch opzicht en voert een pleidooi voor ruimte in Nieuwtestamenteel vrijheid en christelijke verantwoordelijkheid. Moeten we elkaar nu echt vastpinnen op het zingen van precies dezelfde gezangen?, vraagt hij. Mag er geen ruimte zijn voor de verrassing, als het in een andere gemeente anders toegaat dan in de eigen gemeente?

In zijn beantwoording waarschuwt ds Bakker dat een onderzoek naar de principiële kant van het zingen van gezangen zou betekenen dat we met de vernieuwing en uitbreiding niet verder kunnen. Hij wijst erop dat bij een schriftuurlijk-genormeerde selectie van de liederen de principiële kant vanzelf aan de orde komt.

Vervolgens brengt de praeses de zaken van psalmberijming, formulieren en gezangen in stemming.

Ten aanzien van de **psalmberijming** wordt met 22 tegen 12 stemmen, bij

4 onthoudingen besloten om voor deze zaak geen commissie te benoemen. Met algemene stemmen wordt vervolgens uitgesproken, dat het gebruik van de I.K.B. (de nieuwe berijming) naast de berijming van 1773 (de oude berijming) in de vrijheid van de kerken staat.

Ten aanzien van de **liturgische formulieren** wordt met 21 tegen 16 stemmen bij één onthouding besloten om een commissie te benoemen die de kerken zal adviseren inzake die formulieren die voor gebruik in de eredienst de voorkeur verdienen. De commissie zal zich buigen over alles wat in deze voorhanden is.

Ten aanzien van de **gezangen** wordt met 25 tegen 11 stemmen, bij 2 onthoudingen besloten om een commissie te benoemen met de opdracht:

- a) Een onderzoek in te stellen naar wat reeds door verschillende kerken is overwogen en gerealiseerd t.a.v. de wenselijkheid van vernieuwing en uitbreiding van ons gezangenrepertoire; tevens, in hoeverre hierover regionaal bezinning heeft plaatsgevonden; beide, door kennis te nemen van gedane voorarbeid en uitgebrachte rapporten, zoals o.a. die van de commissie van de regio Enschede-Zwolle en van de commissie-Bakker c.s.;
- b) Hierover te rapporteren aan de kerken en tegelijk aanbevelingen te doen, die kunnen leiden tot verbetering en vermeerdering van onze geestelijke liederen — luttelend op schriftuurlijke inhoud en niet verouderd taalgebruik — en zo mogelijk, tot het daarbij volgen van een gemeenschappelijke gedragslijn, en daarbij verantwoording af te leggen van de gehanteerde criteria.

Hierna stelt de praeses een **voorstel van de kerk van Hoogeveen** aan de orde, om een commissie in te stellen ter bestudering van de **problemen van kleine kerken**, met name op financieel gebied inzake het niet kunnen beroepen van een eigen predikant.

Aan de bespreking wordt deelgenomen door de brs. ds Van Keulen, ds Stuy, ds Doornbos, ds Van Ommen en ds Moggré.

Gekonstateerd wordt dat deze zaak niet binnen de regio van het Noorden waartoe Hoogeveen behoort is besproken. Aan Hoogeveen zal worden bericht, dat om deze reden de L.V. hierin geen beslissingen kan nemen en dat deze zaak eerst binnen de regio aan de orde moet worden gesteld.

Vervolgens komt een **voorstel van de regio Enschede-Zwolle** aan de orde om de afspraak te maken dat bij vertrek van gemeenteleden naar een zusterkerk aan deze kerk bericht wordt gezonden van verstrekte **attestatie**.

Aan de bespreking wordt deelgenomen door de brs. ds Doornbos, ds Bakker, ds Moggré, ds Van Tongeren en ds Van der Kwast.

De meeste sprekers stemmen in met de in het voorstel neergelegde opvatting, dat het goed en gewenst is om het vertrek van gemeenteleden naar een andere plaats door te geven aan de zusterkerken ter plaatse. Zo wordt voorkomen dat gemeenteleden zomaar „onderduiken”. Gevraagd wordt waarom voor zo'n onderwerp niet alle kerken rechtstreeks worden aangeschreven in plaats dat dit op een L.V. aan de orde wordt gesteld? De vergadering oordeelt het niet noodzakelijk hierover een formeel besluit te nemen en acht het vol-

doende dat door opnemings van het voorstel en het verslag van de bespreking in de Acta de kerken herinnerd worden aan het belang van deze zaak.

De 2e scriba geeft een opsomming van de onderwerpen die nog reteren voor de zitting van 25 november die naar verwachting de laatste zal zijn. Deze zitting zal niet om 10 uur, maar om 9.30 uur beginnen. Na dankgebed door ds Plooy sluit de praeses de vergadering.

A. P. de Boer, 2e scriba

Breukelen — In het kerkeraadsverslag d.d. 1 nov. wordt n.a.v. een verslag van de zendingsvergadering betreffende de voortgang in gewijzigde vorm van het werk van ds P. P. Goossens op Soemba gezegd: „De zendingscommissie stelt voor zich in grote lijnen achter het beleid van de kerk van Den Haag te stellen. Dit brengt, in elk geval voor de komende twee jaar, de noodzaak met zich, de financiële steun drastisch te verhogen. Dit is echter voor onze gemeente geen bezwaar. Na brede discussie wordt besloten de steun voor de komende twee jaar zoals gevraagd te verlenen, met uitdrukkelijke mededeling van de onder ons levende bezwaren tegen de gang van zaken op Soemba, aan de kerk van Den Haag. De vrees bestaat bij de kerkeraad, dat de kerken op Soemba teveel worden afhankelijk gesteld van de persoon van ds Goossens en dat de leden te weinig vertrouwen op God, die Zijn kerk vergadert en in stand houdt.”

Zoetermeer — De kerkeraad van Zoetermeer deelde ons het volgende mee: Terzake van het verzoek van br. S. A. v. d. Veer om weer toegelaten te worden tot de gemeenschap van onze kerken is nog geen beslissing genomen.

Amsterdam — Aangezien wij er niet zeker van zijn dat alle buitenverbands-vrijgemaakte studenten en studerende (en in 't algemeen kamerbewoners) in onze stad elkaar kennen, willen we een ontmoetingsavond beleggen. Misschien kunnen we daar een begin maken met een regelmatige contactoefening.

Dit ongedwongen samenzijn waar wat gepraat en gezongen zal worden, en waar we 't ook zullen hebben over onze kerkelijke identiteit (inleiding ds H. de Jong) hebben we gepland op 12 december a.s. om 8 uur in de koffie-bar van Youth for Christ, 1e Jan Steenstraat 124 (vanaf centraal station tramlijn 16, 24, 25 halte Albert Cuypstraat).

Wie dit leest en gegadigden weet, wordt verzocht het door te geven.

ds H. de Jong, tel. 731102
Cor Plooy, tel. 457742

Gesproken editie van 'Opbouw' — Sinds bijna twee jaar wordt er wettelijk een gesproken editie van 'Opbouw' uitgegeven. Deze uitgave wordt, met financiële steun van stichting "De Brug", verzorgd door Studio Ravensveldt te Barendrecht. Voor ieder die slecht ziet of geheel blind is, is deze uitgave gratis beschikbaar. De uitgave vindt plaats in de vorm van geluidscassettes. Ze worden — als braille — gratis verzonden.

Wanneer u in uw omgeving mensen kent die hierin geïnteresseerd zijn, of wanneer u zelf interesse hebt,

schrijft u dan voor opgave als abonnee of voor informatie naar: Stichting Studio Ravensveldt, Postbus 136, 2990 AC Barendrecht.

Inzameling voor de uitbreiding van de Theologische Hogeschool te Apeldoorn — Mogen wij een ogenblik uw aandacht vragen voor de Theologische Hogeschool hier in Apeldoorn, waar momenteel elf van onze theologische studenten studeren? Deze school ondergaat momenteel een grondige verbouwing en uitbreiding en daar wilden wij eens even met u over spreken.

Tot voor kort kon de riante villa aan het Wilhelminapark, waar de school sinds 1919 gevestigd is (ze dateert uit 1894) de hoogleraren en studenten gemakkelijk huisvesten.

Nadat de synode van de Christelijke Gereformeerde kerken echter besloten had de Hogeschool ook open te stellen voor studenten uit andere kerken — zoals b.v. de buitenverbandse — nam het aantal studenten snel toe. Het was in die jaren dat de eerste uitbreiding plaats vond door de aanbouw van een bibliotheek en een aula. Thans is verdere uitbreiding noodzakelijk geworden.

Er is momenteel een nieuwe vleugel in drie lagen in aanbouw. In het souterrain komt een tweede bibliotheekruimte, L-vormig aansluitend aan de huidige bibliotheek. Bovendien zullen hier een brandvrije kluis en een kamer voor een bibliothecaris een plaats vinden. Op de begane grond komt een kantine/gemeenschapsruimte, waardoor de studenten die tot nog toe hun koffie in de gang moesten drinken op een wat comfortabel manier hun vrije uren kunnen doorbrengen. Op de bovenverdieping tenslotte komen twee nieuwe collegezalen, door een vouw wand gescheiden, zodat er ook één grote ruimte van gemaakt kan worden. Dit zal dienen voor de colleges, die thans bij gebrek aan ruimte in de aula gegeven moeten worden.

In het bestaande gebouw zijn inmiddels enkele kleinere reorganisaties uitgevoerd, zoals het doorbreken van muren om een derde college ruimte te krijgen en een verbouwing van de zolder tot ontspanningsruimte. Daarnaast wordt alle sanitair aangepast en vernieuwd, komen er nieuwe tegels in de gang en wordt zo hier en daar nog wat verstevigd en vervangen. Hoewel men op de exploitatie van de school sinds enkele jaren een gedeeltelijke rijkssubsidie ontvangt, moet toch het merendeel van de investeringen in deze nieuwbouw en reorganisatie geheel door de Christelijke Gereformeerde broederschap worden bekostigd. Deze kosten bedragen ca. anderhalf miljoen gulden.

Nu is het enerzijds zo, dat onze kerken weliswaar geen enkele formele verplichting tegenover de Christelijke Gereformeerde kerken hebben om hen in deze kosten bij te staan; anderzijds kan moeilijk ontkend worden, dat wij hierin wel morele verplichtingen hebben.

Onze landelijke vergaderingen hebben meer dan eens de wenselijkheid uitgesproken, dat onze aanstaande predikanten in Apeldoorn hun opleiding zullen ontvangen. Deze opleiding is daar voor onze kerken feitelijk „gratis”.

Onze giften vormden tot heden slechts druppels op de gloeiende plaat van de exploitatierekening van de Hogeschool. Vindt u ook niet, dat

het dan op onze weg ligt de Christelijke Gereformeerde broederschap de helpende hand te bieden bij de genoemde uitbreidingsplannen?

Deze overwegingen hebben de kerkeraad van Apeldoorn doen besluiten een inzameling te organiseren in onze kerken voor een bijdrage aan de verbouwkosten van deze Theologische Hogeschool. Aangezien men in het voorjaar met de werkzaamheden klaar hoopt te zijn, zouden we graag onze inzameling 31 maart 1979 willen beëindigen. Als u voor genoemd doel een gift zoudt willen afstaan, dan ontvangen wij dit bedrag graag op giro nr. 832205 van de penningmeester van de Gereformeerde kerk te Apeldoorn of op het bankrekening nr. 38.33.85.628 (Rabo-bank, Apeldoorn) met vermelding: Inzameling Hogeschool. We zullen u na afloop van deze inzameling uiteraard een verantwoording van de binnengekomen bedragen doen toekomen. Hopend dat dit plan bij u in goede aarde mag vallen, tekenen wij in afwachting van uw gunstige reacties met vriendelijke broedergroeten,

namens de kerkeraad van de
Geref. kerk te Apeldoorn,
F. van Deursen, praeses
B. v. Ommen, scriba

ADRESSEN

Ede — De gegevens van de diakonie van de kerk van Ede zijn thans als volgt: P. Schuurman, Alexanderweg

58, Bennekom, tel. 08389-4563, giro nr. 821000 t.n.v. „Spaarbank voor Ede”, t.g.v. Diakonie Geref. kerk (vrijg.) Ede, spaarb. 92.49.43.912.

Ds D. K. Smit — Met ingang van heden is het adres van ds Smit: Henri Dunanstraat 6, 7721 HN Dalfsen. Het telefoonnummer blijft (05293) 2066.

H. Horsman — In de lijst van theologische studenten (pag. 11 van het jaarboekje) staat het telefoonnummer van dhr. H. Horsman verkeerd vermeld. Het juiste nummer is: 015-563743.

Wageningen — Het adres van de kerk van Wageningen is nu: Scribaat Vrije Gereformeerde Kerk Wageningen, p.a. Everlaan 30, 6705 DJ Wageningen.

Amersfoort — De kerkelijke gegevens van de gemeente van Amersfoort zijn thans als volgt: Praeses kerkeraad: D. Kamsteeg, Liendertsedreef 4, tel. 033-21229; penningmeester: mev. S. Hartman-Kip, Sanderijnhof 10, tel. 033-28160; telefoonnummer mev. De Hoop-Sikkas is: 033-40790.

l'Abri in december

2 dec. Prof. dr B. Goudswaard: Bijbel en Welvaart
9 dec. Drs H. G. Geertsema: Zelfkennis
16 dec. Richard Willis: Bijbel en Landbouw
Vanaf 23 december is l'Abri gesloten.

Het bestuur van de stichting „ANNO 1970” voor kinderbescherming en maatschappelijk werk, zoekt een echtpaar dat wil gaan optreden als **PLEEG- OUDERS** in hun gezinshuis, gelegen in het midden des lands.

Zij denken daarbij aan een kinderloos echtpaar of een echtpaar met een klein eigen gezin, dat meent capaciteiten te hebben voor het opvangen en opvoeden van kinderen, die om welke reden dan ook niet meer thuis kunnen zijn. Het gaat daarbij in principe om tijdelijke plaatsing.

Verder wenst het bestuur in contact te komen met een **GEZIN** dat bereid is tijdelijk een kind op te nemen, het liefst woonachtig in de regio Amersfoort, Doorn, Utrecht. Het betreft hier in principe een eenmalige plaatsing.

Indien u voor een van beide meent in aanmerking te komen of daarover inlichtingen wenst, dan graag contact opnemen met: Mr. C. W. Bakker, voorz., Prins Hendriklaan 88, Utrecht, tel. 030-513521 of C. Geerse, sekr., Prof. Zernikeweg 46, De Bilt, tel. 030-763227.

DE REFORMATISCHE BIJBELSCHOOL

verzorgt een

— eenjarige vormingscursus

bedoeld voor o.a. mensen met een middelbare beroepsopleiding of gelijkwaardige ervaringssituatie;

— driejarige (beroeps)- opleiding tot christelijk werker

(o.a. onderwijs, gemeentewerk etc.)
Aanvang september 1979.

Informatie: Slotlaan 241, 3701 GG Zeist, tel. 03404-24166

Drukkerij „Steenbergen”

Periodieken
Boekwerken
Handeldrukwerk

Zeist - Telefoon 03404-12452

Gevraagd:

ANSICHTKAARTEN
tot f 1,— per stuk.

Fam. D. v. Kammen, Stationsweg 239, Drachten (Fr.). Telefoon 05120-19873

GENÈVE HET HART VAN DE CALVINISTISCHE REFORMATIE

Volgende week in Kerknieuws nieuwe stijl.

Wie zich met ingang van 1 jan. a.s. voor een jaar abonneert ontvangt de nummers vanaf 1 oktober gratis zolang de voorraad strekt.

Vraag proefnummer, antw.nr. 102, 6400 VB Heerlen (postzegel overbodig)

Ik wil een proefnummer van / abonneer mij op Kerknieuws *)

Adres:
Naam:

handtekening:

*) doorhalen wat niet van toepassing is.

Op.